

A LÁTÁSSÉRÜLTSGEL KAPCSOLATOS TÁRSADALMI GÖRCSÖKET OLDJA A STAND-UP COMEDY SEGÍTSÉGÉVEL SULYOK PÉTER

Élete történetét meséli a vak humorista

Erdélyi körúton lépett fel előadásával nemrég a Nógrád megyei Jobbágyon élő, humoristaként is tevékenykedő látássérült Sulyok Péter. Azt vallja, a vakság intenzív jelenlétre kényszeríti az embert, a stand-up comedy műfajának személyiségformáló hatása is lehet, és az embereket érzékenyíteni kell a különböző fogyatékkal élők állapota iránt.

» OLÁH ESZTER

– *Nemrég lépett fel erdélyi körúton humor-előadásával. Magyarországon és Erdélyben is főként humoristaként ismerik, aki azért is különleges a szakmában, mivel látássérült. Mesélne a gyerekkoráról, illetve arról, hogyan alakult ki önnél ez az állapot?*

– 1986-ban születtem zöld- és szürkehályog-kombinációval. A jobb szememmel nem láttam soha. A vakokat általában két csoportra osztják: van a született és a szerzett vakság, én a harmadik kategóriába tartozom. Úgynevezett kombinált vak vagyok, ugyanis a jobb szememmel sosem láttam, a balt pedig egy iskolai balesetben sikerült elroncsolnom. Iskolásként rohan-tam egy L alakú folyosón, beugrottam a kanyarba, ahol szemből futva egy másik gyerek kilépett. Neki jobbák voltak a reflexei, és felkapta a kezét, hogy tompítsa az ütközést, én pedig nyitott szemmel beleszaladtam a kezébe az élébe. Akkor a bal szemem is roncsolódott, amit az orvosok éveken keresztül próbáltak összerakni. 17 éves koromban aztán megszületett döntés, hogy ennek az állapotnak így nincs értelme, mert a meglévő látásmaradvány nem volt arányban a vele járó fájdalommal és kellemetlenségekkel. Tizenhét éves koromban tehát saját, tudatos választásomból a teljes vakság mellett döntöttem. Azt mondtam, hogy inkább mindkét szememet cseréljék műanyagra, és ne legyen vele többé probléma, ahelyett, hogy vigyázzak valami olyasmire, aminek már nincs sok értelme. 2005-ben érettségiztem, majd elvégeztem olyan szakmákat, mint a számítógép-programozás, a gyógymasszázs, a talpreflexológia, illetve a hagyományos, kínai masszáz.

– *Ezek közül melyeket gyakorolja? És hogyan kezdődött a kapcsolata a stand-up comedy műfajával?*

– Első körben telefonos ügyfélszolgálaton helyezkedtem el a banki területen, úgynevezett call center operátorként, ahol nagyjából másfél évtizedet töltöttem. Eközben megházasodtam és született két gyermekem – a teljesen klasszikus, kötelező körök, ha lehet így fogalmazni. Tulajdonképpen a teljes életemet végigkíséri a tény, hogy bárhol megjelenek, a vakságom miatt csodabogárnak néznek. Valamennyi közegben feltűnést keltek, megbámulnak. A döntés így rajtam áll, hogy a játék játszik-e velem, vagy inkább én játszom a játékot. Az emberekben nagyon sok a segítő szándék, csak sokszor nem tudják, hogyan hozzák felszínre, illetve komoly szociális görcsök is társulnak hozzá, amit szükséges lenne feloldani. Alapvetően szeretek mesélni, ezért 2013-ban jelentkeztem a Dumasínház Fiala Félőrlültek című élő, szabad mikrofonos tehetségkutatójába, ahol mindenki kap öt percet, a közönség pedig eldöntheti, ki tett szert neki a legjobban. Elkezdtem mesélni,

Sulyok Péter humorista: „sokszor tapasztalom, hogy az emberek nem figyelnek arra, ami körülöttük van, mert fejben már több lépéssel előrébb járnak”

és rájöttem, hogy alapvetően nagy igény van erre. Súlyos félelmet hozok felszínre, hiszen a legtöbb emberben megszületik a gondolat – bármilyen fogyatékkal élőkkel találkozik –, mennyire jó, hogy nem ő van ilyen helyzetben, ugyanakkor valahol a lelke mélyén tudja, hogy akár ő is lehetne. A műfaj meg éppen arról szól, hogy a fotel biztonságából berántjuk a hallgatókat egy olyan világba, amire kíváncsiak, de komolyabban nem mernének belemászni – mindezt lehetőleg könnyed formába csomagoltan tesszük. Én nem tartom magam humoristának, mesélő vagyok, az életem mesélője. A szakmában – egyelőre egyedülként – tartom magam ahhoz, hogy az elmesélt történeteim százszázalékos valóságtartalommal bírjanak: nem veszek el belőlük, és nem teszek hozzá. Nyilván az esemény kapcsán eszembe jutó gondolatokat is elmondom, hiszen ezzel helyezem keretbe a történetet.

– *Gondolkodott azon, hogy főállású humorista, mesélő legyen?*

– Nem. Ha főállású nőné ki magát, irányíthatóvá válnék. Ha az előadás megélhetési bűnözésé alakulna át, akkor valószínűleg zsarolhatóvá válnék. Szeretem meghagyni annak a lehetőségét, hogy nyugodt lélekkel mondjak nemet egy felkérésre. Számomra ez alapvetően melléktevékenység. A modern médiumok „elszabadulásával” olyan termelési kényszer van a piacon, amit nem lehetne valós történetekkel feltölteni. Akkor pedig nekem is el kellene kezdenem szövegeket írni, vásárolni, onnantól kezdve már nem az életem meséléséről, hanem színészetéről szólna, amivel nincs is baj, csak az egy másik terület.

– *A valós történetekkel, amelyeket egy-egy előadás során elmesél, a látássérültség mentén megjelenő tabukat dönti le, olyan kérdéseket feszeget, amelyeket az emberek legtöbb esetben nem mernek feltenni. Hogyan fogadják ezt?*

– Teljesen vegyesen. Egyrészt azt látom, hogy érdeklődés és igény van rá, másrészt azonban az első televíziós adás után gondoltam csak végig, hogy ezzel mennyi embernek ronthatom el a napját. Mert mi

történik tulajdonképpen a civilizált, városi emberrel a mindennapokban? Reggel elindul otthonról, beszűkül a tudatállapotban forog előtte a kisfilm arról, hogy szar az élete, csalja a felesége vagy a férje, a gyerek egyest hozott haza, hülye a főnök, megint el fog kézni, és még sorolhatnám. Majd meglát az utcán egy fogyatékkal élő, és egy pillanatra kinyílik a világ, hogy ugyan vacak az élete, de a másinak mennyivel rosszabb. Ezt követően azt látja, hogy egy ilyen ember kiáll egy nagyobb közönség

» **Mindig mondom, hogy nem léteznek hülye kérdések, de azért sikerült párat összegyűjteni a történelem során. Ezeket a kérdéseken keresztül lehet formálni, hogy az emberek milyen szinten nyissanak egy vak felé.**

elé, és arról mesél, hogy tök jól érzi magát a bőrben. Ekkor történik egy negatív visszacsatolás, és elgondolkodik, hogy vajon mégis az ő élete rosszabb? Az emberekben nagyon sok a kérdés, a kíváncsiság, ugyanakkor sokfajta félelem is felmerül – ami oda-vissza érvényes. A vak sem feltétlenül szereti, ha a vakságáról kérdezik, főként, ha azt olyan stílusban teszik, ami kényelmetlen számára. A stand-upnak ezért szemléletformáló szerepe is van: erre való a hülye kérdések rovat, ami az előadásomban rendszerint helyet kap. Mindig mondom, hogy nem léteznek hülye kérdések, de azért sikerült párat összegyűjteni a történelem során. Ezeket a kérdéseken keresztül lehet formálni, hogy az emberek milyen szinten nyissanak egy vak felé.

– *Létezik egy másik közeg, ahol ezeket a kérdéseket szintén körül lehet járni. Gyerekeknek tart érzékenyítő foglalkozást. Hogyan zajlik ez?*

– Így van, hat évvel ezelőtt Almádi Balázs barátommal kezdtük önkéntesként a Vakok és Gyengénlátók Nógrád Megyei Egyesületénél, három évvel ezelőtt pedig a Magyar Református Szeretetszolgálat állt mögénk. Az idej átszervezéseket köve-

tően kerültünk a vak misszió csoporthoz, amelynek alapvető feladata az igehirdetés látássérülteknek, de amikor ide kerültünk, kiegészült a csoport a saját tevékenységünkkel. Egészen óvodáskortól szervezünk meseköröket, bábjátékkal összekötve, és a kognitív pszichológia alaptételének megfelelően törekszünk arra, hogy pozitív élménybe „csomagoljuk” azokat az információkat, amelyeket szeretnénk a hosszú távú memóriában elraktározni. Így a látássérültséggel kapcsolatos kérdéseket, gondolatokat játékos formában, kódfejtő- és bizalomjátékokkal, egymásra utaltsági feladatokkal próbáljuk körüljárni. A cél mindig az, hogy a kérdezőknek legyen sikerélményük, hogy később bármilyen típusú másság irányába merjenek nyitni, nem félve attól, hogy rosszat kérdeznek.

– *Néhány éve már járt egy erdélyi turnén, úgy tűnik, az állapota ellenére nem okoz különösebb akadályt az utazás.*

– Tulajdonképpen az egész élet egy néhány évtizedes utazás és játék. Ha bármely pontján megijedünk és visszariadunk, azzal senkinek nem lesz jobb. Szoktam mondani, hogy hatvan perc eltelhet sírva és nevetve is, akkor miért ne választanánk az utóbbit?

– *Mire tanítja az embert ez az állapot, amely néhány társához hasonlóan önt is érinti?*

– Jelen lenni. Nettó jelenlétre tanít, amit a különböző jógaoktatók és meditációs tanárok súlyos pénzekért oktatnak. Ha egy jól látó ember bekanyarodik az utca-sarkon, és látja, hogy 200 méterre épp egy kenyeres kocsiból pakolnak ki a járdán, fejben már előre, a sarkon megkerüli az autót. Ha én befordulok a sarkon, nem foglalkozom azzal, mi van tőlem 200 méterre, mert még nem tartok ott. Sokszor tapasztalom, hogy az emberek nem figyelnek arra, ami körülöttük van, mert fejben már több lépéssel előbb járnak. A vakság intenzív jelenlétre kényszeríti.

– *Úgy tartják, hogy a látássérülteknek felerősödik a többi érzékszervük. Ön hogyan érzel, hogyan „tapogat le” egy ismeretlen embert, akivel találkozik?*

– Sosem hagyatkozom az első benyomásokra. Szeretek időt hagyni arra, hogy érzéseim, benyomásaim szülessenek. Az emberek alapvetően maszkokat viselnek, szerepeket játszanak. Megpróbálják harmóniába hozni a nyilvános, a privát és a titkos személyiségüket, és nem mindegy, hogy melyiket milyen arányban engedik megmutatkozni. Ami az ismerkedést illeti, mindig a kívárrásra megyek, arra, hogy megmutathassa az adott személy, hogy milyen ember is ő valójában.

– *Tervez a későbbiekben más jellegű, szociális megnyilvánulásokat, amelyek a látássérültség áll a középpontjában?*

– Egyelőre úgy gondolom, hogy az érzékenyítő foglalkozások során a teljes korosztály le van fődve. Fontos, hogy ez részéről nem célkitűzés, hogy bármit is változtassak a világon, egyszerűen csak jól érzem magam. Kétszáz évvel ezelőtt kik alkották a cirkuszt? A sánta, a hatujjú, a púpos meg a kancsal. Azóta az emberek nem sokat változtak, csak a technikai eszközök. Ha nekik cirkuszra van szükségük, én meg ráadásul jól érzem magam benne, akkor hadd legyen cirkusz: legyenek elégedettek, és mindenkinek jó lesz.